

Fiscaal sturen op innovatie en verduurzaming

Position paper, oktober 2023

SAMENVATTING

- **Stevige basis van fiscaal instrumentarium om innovatie te stimuleren en een stabiel algemeen fiscaal instrumentarium vormen het fundament voor broodnodige innovaties;**
- **Structureel investeren in innovatie: 3% van het BBP moet naar onderzoek en innovatie gaan om in het wereldwijde speelveld bij te blijven;**
- **Bedrijven fiscaal stimuleren om te verduurzamen met oog voor gelijk speelveld.**

Nederland staat voor grote uitdagingen. We hebben te kampen met een sterke vergrijzing en stijgende kosten voor sociale voorzieningen. De groei van onze arbeidsproductiviteit blijft achter om ons welvaartsniveau voor toekomstige generaties op peil te houden. Daarnaast hebben we een mondiaal klimaatprobleem waarvoor we naarstig naar oplossingen zoeken, zoals schone technologie. Tegelijkertijd is er een wereldwijde innovatiewedloop gaande, waar technologie wordt ingezet als machtsinstrument in verschuivende geopolitieke verhoudingen.

In een veranderende wereld willen we een aantrekkelijk innovatieland zijn en blijven, waar we dé technologische oplossingen uitvinden en maken voor het klimaatprobleem. Maar ook voor mensgerichte zorg, voor efficiënte digitalisering en voor een robuuste energievoorziening. Voor een brede waaier aan maatschappelijke transities is technologie onontbeerlijk. Bovendien zorgt de technologische industrie voor een *push* aan de arbeidsproductiviteit door een hoge R&D-intensiteit, waarmee ons welvaartsniveau voor toekomstige generaties kan worden verstevigd.

Daarom doet FME de oproep om te sturen op innovatie en verduurzaming, ook fiscaal. Met fiscale instrumenten is namelijk veel mogelijk. Nu een periode van lage rentes en begrotingsoverschotten achter ons lijkt te liggen, zullen er scherpe keuzes moeten worden gemaakt door overheid en politiek. Wat FME betreft kiezen we als Nederland voor innovatie en verduurzaming. Dat betekent een stabiel en op de lange termijn gericht fiscaal beleid waarin eventuele hervormingen niet ten koste mogen gaan van de innovatiekracht van Nederland. Dat biedt een robuuste bodem waarop Nederlandse innovaties kunnen bloeien. Ook betekent dat dat fiscale hervormingen moeten bijdragen aan het verduurzamen van de technologische industrie, niet het tegenwerken. Zo kunnen bedrijven écht stappen gaan maken richting het verduurzamen van het eigen productieproces én het ontwikkelen van schone technologie. Dat alles moeten we doen met respect voor het gelijke speelveld in een veranderende geopolitieke wereld. Een veranderende wereld die vraagt om innovatieve en duurzame oplossingen uit Nederland en Europa, oplossingen die onze technologische industrie wil leveren. Zo blijft Nederland meedoen in Europa en de wereld.

Fiscale hervormingen mogen niet ten koste gaan van de innovatiekracht van Nederland

Verstandig fiscaal instrumentarium kan Nederland een aantrekkelijk ondernemersland maken en houden. Door een mix van fiscale instrumenten heeft Nederland een sterke basis gelegd. Een basis die met fiscale hervormingen op de loer onder druk staat. Kijkend naar fiscale instrumenten die specifiek gericht zijn op innovatie, in het bijzonder belastingvoordelen ter stimulering van R&D, bieden deze cruciale bouwstenen voor technologische innovatie. Over deze instrumenten is een brede consensus in de technologische industrie dat deze op zijn minst behouden moeten blijven. Nederland heeft in Europees verband afgesproken 3% van het BBP te investeren in onderzoek en innovatie. FME wil daarom ook dat de 3%-norm als toets consequent wordt meegenomen in het hervormen van het fiscale instrumentarium zodat de innovatiekracht van Nederland geborgd blijft.

Zeker de **WBSO** is onontbeerlijk voor een innovatief techklimaat in Nederland. De WBSO is een bewezen zeer succesvol instrument zoals blijkt uit diverse evaluaties¹. FME is daarom blij met indexatie van de WBSO in 2024. We kunnen alleen niet achterover leunen, FME wil dat de indexering van de WBSO structureel gehandhaafd blijft om toekomstbestendig technologische innovatie te kunnen blijven stimuleren. Dat is nodig om R&D-intensieve bedrijven te kunnen blijven bedienen, die graag verder innoveren maar aanlopen tegen onder andere stijgende loonkosten en inflatie. In 2022 wilden bedrijven voor ongeveer 8,2 miljard euro investeren in R&D, wat sinds het begin van de WBSO nog niet zo hoog is geweest.² We moeten bedrijven goed kunnen blijven stimuleren in hun groeiende behoefte in het doen van R&D, dus structurele indexering van de WBSO blijft belangrijk. Waar Nederland eerst vooroefde met het fiscaal stimuleren van innovatie middels een instrument als de WBSO, scoren we Europabreed inmiddels in de middenmoot (onder landen als België, Frankrijk en Oostenrijk) zowel wat betreft belastingvoordelen voor R&D als wat betreft directe investeringen in R&D³.

Verder klinkt er vanuit het bedrijfsleven, overheid en politiek een brede roep om procesinnovatie te stimuleren⁴. Procesinnovatie is een belangrijke motor van het stijgen van de arbeidsproductiviteit én van de vergroening van industriële processen. Dit is mogelijk via de WBSO, alleen wordt dit niet altijd zo begrepen en zo benut en heeft dit bij bedrijven onvoldoende de aandacht. Bovendien is het budget hiervoor beperkt en worden aanvragen niet zelden afgewezen. Wanneer procesinnovatie in de uitvoering van de WBSO beter onder de aandacht wordt gebracht, kan dit een *push* geven aan de arbeidsproductiviteitsgroei in Nederland. FME vindt dat parallel aan de verbeterde aandacht en toegankelijkheid van procesinnovatie onder de WBSO er aanvullend budget moet worden vrijgemaakt voor de stimulering van procesinnovatie onder de WBSO.

De successen die worden bereikt door de WBSO kunnen worden verzilverd met de **Innovatiebox**. Zo wordt er doorgebouwd op onderzoeks- en innovatie-investeringen. Bedrijven die na lang zwoegen succesvol zijn geworden, plukken hiermee de welverdiende vruchten van hun jarenlange inspanningen. Geld dat hierdoor aanvullend vrijkomt wordt in hoge mate geherinvesteerd in R&D en in ecosystemen, door bedrijven die zich bewezen hebben als innovator. Een breed ecosysteem, van toeleveranciers tot innovatoren, en van startups tot mkb, wordt hiermee dus zo gestimuleerd. Dit

¹ <https://www.fme.nl/nieuws/wbso-een-zeer-succesvol-innovatie-instrument>

² RVO (2022). Jaarverslag WBSO

³ OECD (2022). Mapping business innovation support. <https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-database.pdf>

⁴ Blijkens onder andere de motie Amhaouch en Bruins van 5 november 2020 om procesinnovatie te stimuleren om de positie van de Nederlandse maakindustrie te verstevigen.

zorgt voor broodnodige valorisatie, het sluitstuk van succesvol innovatiebeleid. De Innovatiebox levert dus zijn bijdrage aan de innovatiekracht van Nederland.⁵

Wij zien en maken ons zorgen dat de Innovatiebox onder druk staat. Er moet onderbouwd worden hoe door wijziging de innovatiekracht in stand kan worden gehouden, en op zijn best zelfs kan worden verstevigd. Het is bovendien belangrijk om naast de focus op de innovatiekracht van Nederland ook het gelijke speelveld in Europa in ogenschouw te nemen. In andere Europese landen, zoals Italië, wordt gebruik gemaakt van *super deduction*, waarmee versneld dat wat nodig is voor R&D – denk aan machines – kan worden afgeschreven. Dat heeft hiermee eenzelfde effect als de Innovatiebox, maar pas voordat er winst wordt uitgekeerd. Kortom, zonder Innovatiebox verliest Nederland aan concurrentiekracht, zeker ook omdat Nederland in Europa in de middenmoot zit wat betreft stimulering van R&D. Ga dus zeer prudent om met hervorming en zorg dat Nederland zijn positie behoudt en het liefst verstevigt in Europa. Bied stabiliteit voor R&D-investeringen in Nederland en verlies bij eventuele hervorming naast innovatiekracht de rest van Europa en de wereld niet uit het oog.

Verder is het belangrijk dat er bij **box 3** rekening wordt gehouden met het belang van private financiering van start- en scale-ups. Zowel de toegang tot privaat durfkapitaal als toegang tot toptalent staat in de discussie rondom hervorming van box 3 onder druk⁶. Als Nederland scoren we matig op doorgroei van startups: zo groeit slechts 21% van de start-ups door naar een scale-up ten opzichte van 27% in Europa en maar liefst 60% in de VS. Er is te weinig durfkapitaal beschikbaar, waarmee goede ideeën en prototypes niet gevaloriseerd worden en zo of helemaal nooit tot wasdom komen, of in het buitenland. Meer actie is nodig om het toegang tot kapitaal te verbeteren, zoals gelukkig de minister van EZK erkent in de brief over startupbeleid van mei 2023⁷. De overheid moet daarom ook het voortouw nemen in gesprekken met institutionele beleggers om de zogeheten ‘valley of death’ te overbruggen en Nederland tot een nog succesvoller startupland te maken. FME vindt daarnaast dat er veel meer moet worden gedaan dan de Wet aanpassing fiscale regeling aandelenoptierechten om medewerkersparticipatie fiscaal aantrekkelijker te maken. Kies daarnaast voor bewezen regelingen om investeringen aan te trekken door belastingkortingen te geven op verliezen, zoals in het VK is gedaan via de EIS (Enterprise Investment Scheme) en het SEIS (Seed Enterprise Investment Scheme).⁸

Door het generieke karakter en de focus op R&D levert het fiscaal instrumentarium ten behoeve van innovatie door zijn toegankelijkheid en laagdrempeligheid veel toegevoegde waarde op voor Nederland. Het fiscaal stimuleren van R&D via onder andere belastingkortingen is zeker niet het enige ingrediënt voor een succesvol innovatieland. **Structureel investeren in innovatie** als Nederland moet daarnaast voorop staan, volgens het investeren van de eerder genoemde 3% van het BBP in onderzoek en innovatie. Iedere euro die in innovatie wordt gestoken heeft namelijk een zeer hoog

⁵ Zo concludeert het ministerie van Financiën ook dat fiscale stimulansen gericht op duurzaamheid en innovatie positief uit de bus komen (p. 20), waaronder de Innovatiebox (p. 40). Zie Ministerie van Financiën (2023). Ambtelijk rapport Aanpak fiscale regelingen Kansen voor lagere belastingtarieven, betere fiscale regelingen en een begrijpelijker en eenvoudiger stelsel.

⁶ Archipel Tax Advice & Techleap (2023). Box 3 en de doorgroei naar innovatieve koplopers.

<https://www.techleap.nl/reports/box-3-en-de-doorgroei-naar-innovatieve-koplopers>

⁷ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2023D22720>

⁸ Een uitgebreide set aanbevelingen voor hoe het startupklimaat fiscaal te verbeteren is te vinden in het onderzoeksrapport van Archipel Tax Advice en Techleap. Zie Archipel Tax Advice & Techleap (2023). Box 3 en de doorgroei naar innovatieve koplopers. <https://www.techleap.nl/reports/box-3-en-de-doorgroei-naar-innovatieve-koplopers>

rendement, wel €4,20 op termijn.⁹ We moeten durven kiezen om de ontwikkeling van sleuteltechnologieën en de productie hiervan in Nederland en Europa te stimuleren. Dit in combinatie met een fiscaal innovatief klimaat en **een algemeen stabiel fiscaal klimaat** (onder andere de BOR, de 30%-regeling en de vpb), draagt bij aan een innovatief Nederland.

In het kort vraagt FME:

- Maak **WBSO** structureel en zorg voor betere verankering van procesinnovatie;
- Behoud de **Innovatiebox**;
- Garandeer de toegang tot privaat durfkapitaal bij hervormingen van **box 3**;
- Toets op **innovatiekracht** en investeer 3% van het BBP in onderzoek en innovatie;
- Bied bedrijven een **algemeen stabiel fiscaal klimaat** om R&D-investeringen blijvend mogelijk te maken.

Fiscaal beleid moet bedrijven helpen te verduurzamen zonder het gelijke speelveld uit het oog te verliezen

Eerdergenoemde stabiliteit van generiek fiscaal beleid om innovatie te stimuleren moet hand in hand gaan met het investeren in duurzame processen en producten in de industrie. Dat zijn twee zijdes van dezelfde medaille. Alleen zo kunnen we én mee blijven spelen op het hoogste niveau in de geopolitieke arena met het stimuleren van de ontwikkeling van innovatieve en duurzame technologieën, én de energietransitie ook voor de industrie laten slagen. Om tot een groene wereld te komen, is een groene industrie namelijk onmisbaar.

Fiscaal beleid heeft impact op de (snelheid van) verduurzaming van bedrijven. Fiscale prikkels kunnen helpen om de business case voor verduurzaming aantrekkelijk te maken, maar slagen alleen als (de uitvoering van) diezelfde business case realistisch en haalbaar is voor bedrijven. Er is veel debat over hoe fiscale instrumenten, zoals bepaalde belastingkortingen, voor het bedrijfsleven verduurzaming in de weg zitten en het gebruik van fossiele energie of grondstoffen zouden stimuleren. Vanuit Brussel en Den Haag is er de afgelopen jaren terecht ambitieus klimaatbeleid tot stand gekomen. Het bedrijfsleven heeft al grote stappen gezet, maar kan en wil nog meer doen. De komende jaren staan in het teken van het uitvoeren van al deze wet- en regelgeving en het zo maken van een groene schaa sprong. Fiscaal beleid moet erop gericht zijn bedrijven hierin te ondersteunen, en niet in de weg te zitten.

Niet alleen ontwikkelt de technologische industrie de broodnodige technologie voor de energietransitie, de industrie moet zelf ook verduurzamen. Ondernemers staan te springen om deze slag te maken, maar strategische groene industriepolitiek ontbreekt vooralsnog om hiervoor de mogelijkheden te bieden. Op twee manieren kan de overheid de verduurzaming fiscaal ondersteunen en zo invulling geven aan groene industriepolitiek. Dat kan ten eerste door **via de energiebelasting vrijgekomen gelden te investeren in verduurzaming van de industrie**. Ten tweede kan dit door bij afbouw van bestaande belastingkortingen, vrijstellingen en degressiviteit die verduurzaming in de weg zitten **te zorgen voor een gelijk speelveld en de belastingopbrengsten te investeren in het optimaal stimuleren van de industrie om naar *net zero* te werken**.

⁹ Rabobank (2019). 50 miljard investeren in onderwijs en innovatie verdubbelt economische groei. <https://www.rabobank.nl/kennis/d011309912-50-miljard-investeren-in-onderwijs-en-innovatie-verdubbelt-economische-groei>

De industrie wil vergroenen en richting *net zero*. De overgang van fossiele naar duurzame energie wordt nu gefaciliteerd met een verhoging van de energiebelasting voor gas en een verlaging voor elektriciteit. Als we willen dat geld dat vrijkomt met de verhoogde energiebelasting op gas in verduurzaming wordt gestoken, moet dit niet direct naar de algemene middelen vloeien, maar moet dit één-op-één worden gekoppeld aan het stimuleren van verduurzaming van de industrie. Kijk voor de uitvoering hiervan samen met de technologische industrie wat er nodig is om een volgende stap in groene elektrificatie van productieprocessen te maken. Verlies tegelijkertijd het gelijke speelveld in Europa niet uit het oog door te voorkomen dat bedrijven vanwege gunstige energiebelastingen wegtrekken naar andere landen. Willen we echt de stap naar elektrificatie en schone productie maken, moeten we wat FME betreft daarom de energiebelastingen in lijn brengen met de rest van Europa om mondiaal competitief te blijven. Zo voorkomen we dat bedrijven wegtrekken en elders mogelijk minder schoon de activiteiten voortzetten. Liever groen hier, dan grijs elders. Voorwaarde om verduurzaming voor de industrie voor elkaar te krijgen is wel het oplossen van de problematiek rondom netcongestie, wat absolute topprioriteit moet hebben. Bedrijven willen overstappen naar duurzame energie, maar kunnen dit nu niet vanwege het ontbreken van voldoende groen gas, waterstof, warmte en solide elektriciteitsnetwerken.

Daarnaast, mocht de overheid overgaan tot het terugdraaien van fiscale voordelen die verduurzaming belemmeren, zorg er dan voor dat het geld dat hiermee vrijkomt wordt besteed aan het optimaal stimuleren van de industrie om naar *net zero* toe te werken. Einddoel moet zijn groene industrie in Nederland. Dat is te bereiken door elke euro die vrijkomt met het terugdraaien van fiscale voordelen als euro weer uit te geven aan het benutten van de verduurzamingskracht van de industrie. De Nederlandse industrie moet zowel kunnen profiteren van de toenemende vraag naar duurzame technologie als zelf kunnen verduurzamen. Ga prudent te werk en bekijk samen per regeling hoe optimaal de verduurzamingskracht van de industrie kan worden benut met inachtneming van een mondiaal gelijk speelveld. Voorkomen moet worden dat industrie zich verplaatst naar andere landen en daarmee op het niveau van Nederland weliswaar een daling van de CO₂-uitstoot wordt gerealiseerd, maar een oplossing voor het mondiale klimaatprobleem geen stap dichterbij is. Zo kan Nederland in Europa met groene industrie mee blijven doen op het hoogste geopolitieke toneel én kunnen we broodnodige innovatieve en duurzame technologie ontwikkelen.¹⁰ Dan bereiken we daadwerkelijk duurzame daadkracht.

In het kort vraagt FME:

- Investeer via de energiebelasting vrijgekomen gelden **één-op-één in verduurzaming van de industrie;**
- **Investeer vrijgekomen geld één-op-één in het optimaal stimuleren van de industrie om naar *net zero* te werken** bij de afbouw van bestaande belastingkortingen, vrijstellingen en degressiviteit die verduurzaming in de weg zitten;
- Ga prudent te werk en **garandeer een gelijk speelveld.**

Durf aan te sturen op innovatie en verduurzaming in een gelijk speelveld

FME roept op om te durven sturen op innovatie en verduurzaming. Dat moet met een helpende hand en een luisterend oor, met oog voor een gelijk speelveld in Europa. ASML-topman Peter Wennink benadrukte in september 2023 dat als Nederland niet echt durft te investeren in strategisch

¹⁰ Adviesraad Internationale Vraagstukken (2022). Slimme industriepolitiek: Een opdracht voor Nederland in de EU

industriële beleid, we de innovatiewedloop verliezen en binnen tien jaar niet meer op het hoogste niveau meespelen op het wereldtoneel.¹¹

Dat kunnen en moeten we voorkomen. We moeten de Nederlandse en Europese positie met een krachtige technologische industrie in Nederland verstevigen. En dus strategische industriepolitiek durven voeren. **Strategische industriepolitiek vraagt om slim fiscaal beleid:**

- Stevige basis van fiscaal instrumentarium om innovatie te stimuleren en een stabiel algemeen fiscaal instrumentarium vormen de basis voor broodnodige transitie's;
- Structureel investeren in innovatie: 3% van het BBP moet naar onderzoek en innovatie gaan om in het wereldwijde speelveld bij te blijven;
- Bedrijven fiscaal stimuleren om te verduurzamen met oog voor gelijk speelveld;

Een stabiel, voorspelbaar en competitief innovatieklimaat komt niet zomaar tot stand. Prudent en stabiel fiscaal beleid is de basis voor een innovatief en duurzaam Nederland. Durf hiervoor te kiezen.

Voor nadere toelichting kunt u zich wenden tot Niels Back (niels.back@fme.nl), belangenbehartiger Innovatie- en Industriebeleid bij FME.

¹¹ <https://fd.nl/bedrijfsleven/1488201/asml-topman-nederland-mist-visie-en-is-zelfvoldaan>